EMLÉKÉVEK, NAGYPROJEKTEK

CORVINAKIÁLLÍTÁS A NEMZETI KÖNYVTÁRBAN

A Corvina könyvtár budai műhelye

Ha tényként fogadjuk el a feltételezést, hogy a kulturális hungarikumok között a Corvina könyvtár nemzetközi ismertségével és hírével a régi magyarországi emlékek sorából messze kimagaslik, csupán ennek alapján is indokolt, hogy a nemzeti könyvtár mint a corvinák leggazdagabb magyar őrzőhelye újra és újra bemutassa a nagyközönségnek Mátyás egykori könyvtárának fennmaradt darabjait. Szerencsés helyzet, ha a közönség igénye találkozik a kutatásnak azzal a feladatával, hogy időről időre számot adjon legújabb eredményeiről, akár az eddigi képet módosítva, újrarajzolva, akár új kontextusba helyezve a királyi könyvtárat.

A Széchényi Könyvtár 2016-ban jelentős fejlesztésbe kezdett, melynek célja a modern Országos Könyvtári Rendszer (OKR) felépítése, hogy az eddigi széttagolt könyvtári szolgáltatásokat, beleértve kiemelten a katalógusokat, adatbázisokat és digitális dokumentumok szolgáltatását, egységes rendszerbe foglalja. Az informatikai megújulás a tervek szerint kiterjed a 21. századi könyvtárakkal szemben támasztott követelmények megvalósítására, a hagyományos könyvtári szolgáltatások mellett a közösségi térként, sokféle szolgáltatást nyújtó intézményként való megjelenésre is. Ennek jegyében döntött úgy az OSZK, hogy az eddig soha nem látott informatikai lehetőségekkel élve a Corvina könyvtár történetének egyik legfontosabb tudományos problémáját, a budai másoló-, könyvfestő- és könyvkötőműhely produktumait mutatja be teljes mélységükben a közönségnek.

A 65 kódexet és jó néhány egyéb exponátumot felvonultató kiállítás 2018. november 6-án nyílt meg, és 2019. február 10-ig várta a látogatókat. A könyvtár saját anyagán kívül magyar gyűjteményekből (ELTE Egyetemi Könyvtár, Győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár) és külföldi könyvtárakból (Osztrák Nemzeti Könyvtár, Francia Nemzeti Könyvtár, Lipcsei Egyetemi Könyvtár, Vatikáni Könyvtár, Klosterneuburgi Apátság Könyvtára) válogatott darabokat mutatott be, döntően corvinákat, mellettük azonban olyan kódexeket is, jellemzően a királyi udvar környezetében élő és tevékenykedő főpapi bibliofil réteg könyveit, amelyek nem corvinák, de részben vagy egészükben a budai műhely produktumai. A műhely problematikájának tudományos vetületét itt nincs módunk részleteiben tárgyalni, annyit azonban hangsúlyosan jelezni kell, hogy a Corvina könyvtár történetének egyik legösszetettebb kérdéséről van szó. Ennek következtében – noha magának a műhelynek létezése közel 100 éve tényként elfogadott a magyar tudományosságban – az OSZK kiállítása volt az első tudományos vállalkozás, amely a 20. század folyamán, illetve az elmúlt másfél évtizedben és a kiállítás kétéves előkészítése során felgyűlt új kutatási eredményekre támaszkodva teljességében rajzolta meg a műhely működését, az itt dolgozó mesterek identifikációjától kezdve a kronologikus adatok pontosításán, a műhely kapcsolatainak felfejtésén és a belső viszonylatok tisztázásán át egészen a leghangsúlyosabb fókuszpontig, a stílusimitáció mint meghatározó alkotói technika plasztikus felmutatásáig. A kiállítás kurátorának, Zsupán Edinának, valamint az előkészítés egy-egy részterületén dolgozó kuratóriumnak (Rozsondai Marianne, Mikó Árpád, Pócs Dániel) a munkáját mi sem minősíti jobban, mint a három hónapot záró – közel 200 (!) hallgatót vonzó – pódiumbeszélgetés konszenzuális megállapítása: a kiállítás mérföldkő a corvinakutatásban, jelentőségét igazában csak 10-15 év múlva fogjuk majd látni. Tudniillik az elért eredményeken túl nagy érzékenységgel

mutatott rá azokra a súlypontokra, amelyek meg fogják határozni a közeljövő kutatási irányait, mégpedig a téma természetéből adódóan nemcsak a királyi könyvtár, hanem a 15. század második felének egész magyarországi könyvkultúrája tekintetében. A kiállítás bőséges és árnyalt szöveganyaga magyarul és angolul is olvasható volt, ennek következtében a külföldi tudományos közegből érkező kutatók, kodikológusok, művészettörténészek ugyancsak betekintést nyerhettek ebbe az európai jelentőségű gyűjteménybe. Osztrák, német és angol vendégeink páratlan teljesítményként értékelték a látottakat, köztük olyanok, akik hivatalból is látogatják a világ nagy kiállításait, úgy nyilatkoztak, hogy tízévente születik ilyen jelentős és látványos kiállítás.

A látvány valóban lenyűgöző volt, Gazdag Mária (Lulla Interiors) és a kivitelező (Expo Veres) munkáját dicséri. Ugyancsak sokban járult hozzá a tárlathoz a már említett audiovizuális eszközök alkalmazása (2KAL), melyek segítségével nemcsak azt tudtuk megoldani, hogy a közönség „belelapozhasson" a kiállított kódexekbe, hanem azt is, hogy analógiákkal, a Corvina könyvtár itáliai eredetű rétegének bemutatásával, a corvinakötésekről készült „makrofelvételek" segítségével stb. a közönség teljes mélységében elsajátíthassa a tárgyat, sőt ennek eredményéről is számot adhatott az ugyancsak interaktív tudományos kvíz megoldásával. A legfiatalabb korosztály számára pedig Andrási Erika múzeumpedagógus tette még izgalmasabbá a kiállítást, ők hagyományos, manuális tevékenységek segítségével is közelebb juthattak a látottak értelmezéséhez.

A kiállítás az OSZK történetének rövid, de egyik legsikeresebb fejezete volt. Több mint húszezer látogatónak adott hosszú évekre, talán életre szóló élményt, akik attól sem riadtak vissza, hogy akár másfél-két órát álljanak sorba a bejutásért. Az elkészült ajándéktárgyak egytől egyig elfogytak a zárás időpontjára, minden bizonnyal szép emlékként fogják őrizni őket a látogatók, de sokkal nagyobb jelentőséget kell tulajdonítanunk annak, hogy a 250 oldalas magyar–angol nyelvű *Kiállítási kalauz*t ugyancsak az utolsó példányig elvitték. Ez ugyanis a kiállítás szerkezetét követő rendben, tartalmilag a legmagasabb tudományos igényességgel és a csak a szaktudósok szűkebb rétegét érintő részletekről lemondva mutatja be a budai műhelyt a legújabb kutatások tükrében, természetesen az egész Corvina könyvtárról is beszélve. A visszajelzések alapján érzékelhető volt, hogy a kötetek egy része családi tékákba, más részük azonban iskolai könyvtárak polcaira került. Ez pedig azt jelenti, hogy a *Kiállítási kalauz* évtizedekre meghatározhatja a művelt magyar közönségnek a Mátyás kori udvari kultúráról való tudását.

Mindezek alapján nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy vannak olyan speciális szakterületek, ahol a nemzeti könyvtár gyűjteményeinek és felkészült munkatársainak köszönhetően nemcsak jogot formálhat (egyebek mellett) a kutatási központ pozíciójára, hanem ténylegesen is kulcsszerepet játszik a kutatásban, ami azzal a vállalt felelősséggel jár, hogy a gyűjteményei feltárásából született eredményeket a legkülönbözőbb formákban, kiállítások, előadások, kiadványok útján, alkalmanként bekapcsolódva az egyetemi oktatásba, eljuttassa a közönséghez.

Földesi Ferenc
framanus.at.oszk.hu

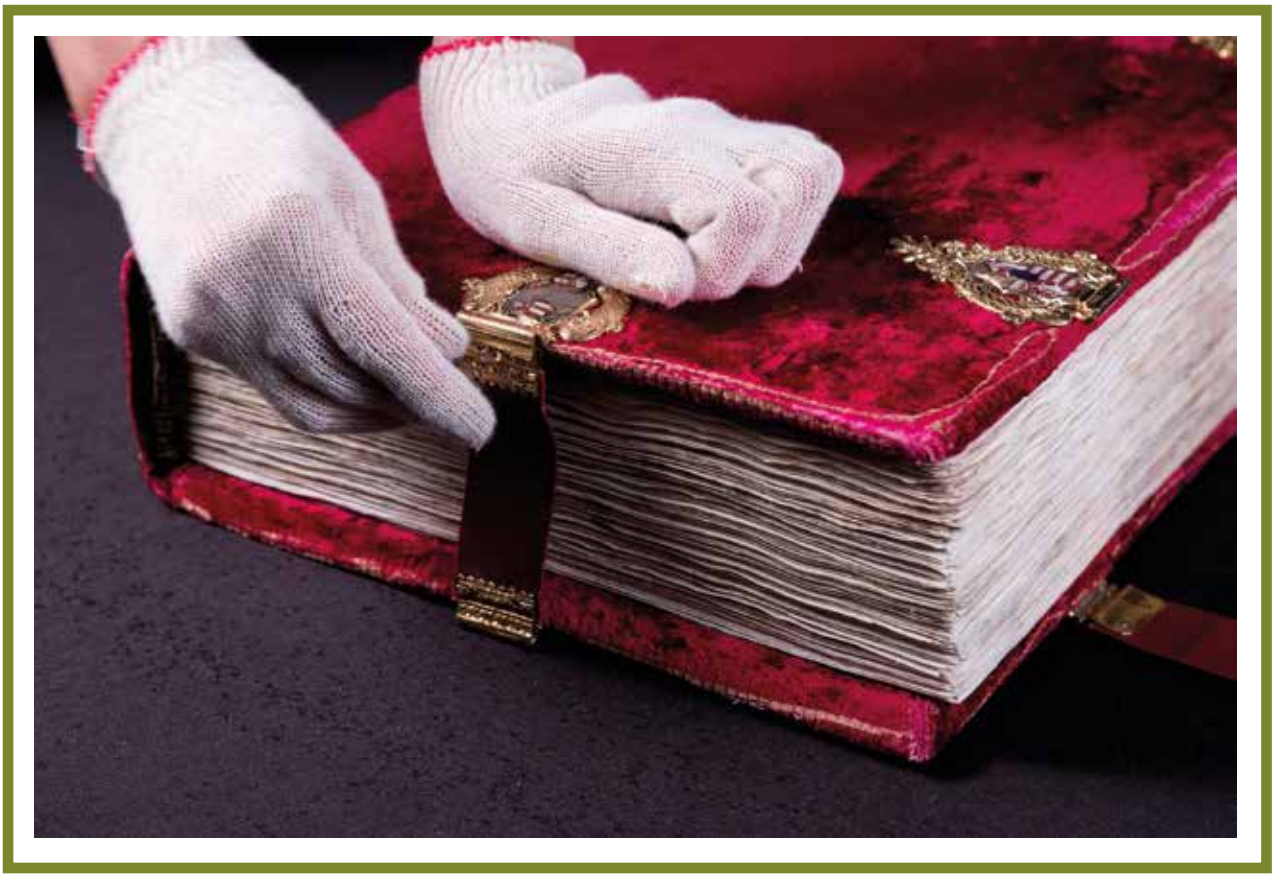

Bibliotheca Corvina Virtualis

2018. november 5-én, *A Corvina könyvtár budai műhelye* című kiállításunk megnyitásával egy időben – az OSZK évtizedek óta tartó Corvina Programjának részeként, a Webtartalom Koordinációs Osztály vezetésével – indult útnak a megújított corvinahonlap, a Bibliotheca Corvina Virtualis (http://corvina.hu). Az arculatban, tartalmában és informatikai hátterében is újratervezett szolgáltatás távlati célja Hunyadi Mátyás magyar király (1458–1490) uralkodói könyvtára, a Bibliotheca Corvina virtuális rekonstrukciója.

Az egykori Corvina könyvtár fennmaradt darabjai – hozzávetőlegesen 220 corvina – Európa és az Egyesült Államok könyvtáraiban találhatók. Magyarországon öt közgyűjteményben 55 corvinát őrzünk, ebből 37-et az Országos Széchényi Könyvtárban. (Az eddigi, általánosan elterjedt 35-ös számot a Thuróczy-krónika corvina-másodpéldánya [Inc. 1143b] növeli meg, illetve az tény, hogy Bonfini magyar történelmének több jelzet alatt [Cod. Lat. 434, Cod. Lat. 542] állományba vett töredékeit két adatlapon, külön-külön közöljük.) A szolgáltatásban összesen 235 corvinatétel szerepel, mivel jegyzékünkbe felvettük azokat a kódexeket is, amelyekről Angela Dillon Bussi néhány évvel ezelőtt meggyőzően bizonyította, hogy azonosak lehetnek azokkal a kódexekkel, amelyek Mátyás számára készültek Firenzében, ám a király halála miatt már nem jutottak el Magyarországra, később pedig a Mediciek könyvtárába kerültek.

Magyar és angol nyelvű szolgáltatásunk megújításának első ütemében az összes corvina ún. *adatlapja*, a Zsupán Edina corvinakutató által írt *narratíva*, valamint a folyamatosan gyarapodó *bibliográfia*, a Restauráló és Kötészeti Osztály munkatársai által készülő *kötésleírások* és számos érdekesség mellett – pl. Mátyás-ábrázolások, Mátyás-emblémák, Végh Gyula corvinaakvarelljei – a hazánkban őrzött összes corvinát, valamint a wolfenbütteli darabokat (Herzog August Bibliothek) tettük közzé. Összegyűjtöttük azoknak a digitalizált corvináknak az elérhetőségeit is – kb. 120 tételt –, amelyeket a külföldi őrzőgyűjtemények publikáltak saját oldalaikon, valamint az egyes corvinaoldalakra feltöltöttük a kiállítási vezetőkötet adaptált magyar és angol nyelvű bemutatószövegeit.